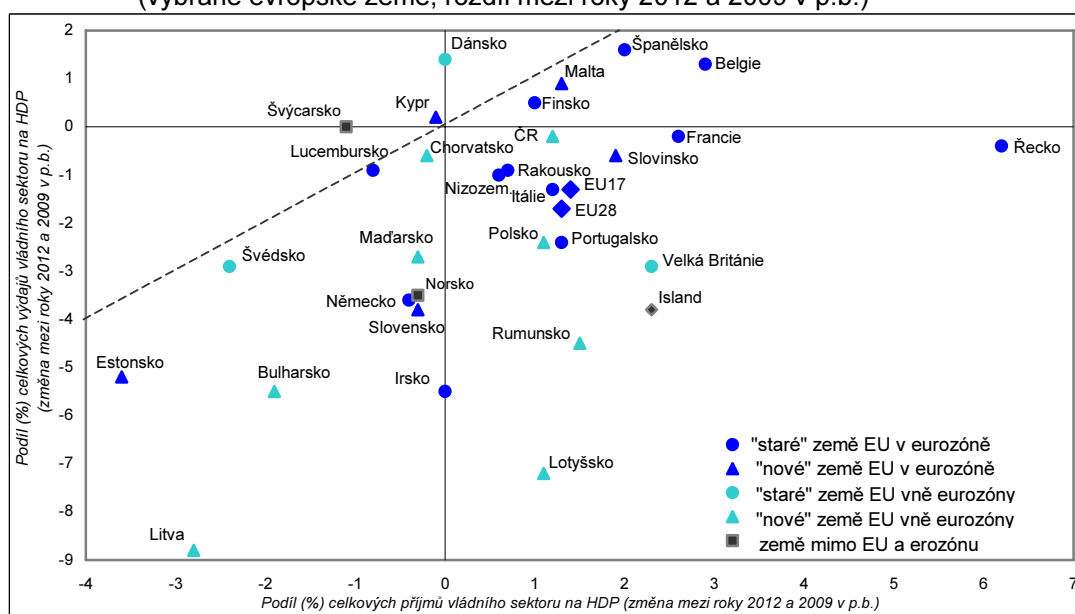

5. Velikost vládního sektoru pohledem objemu příjmů a výdajů k HDP

Dlouhodobý předstih dynamiky výdajů vládního sektoru oproti vývoji ekonomiky ve většině zemí EU vrcholil v roce 2009

Většina zemí Evropské unie reagovala v posledních třech letech na významné deficity svých veřejných rozpočtů opatřeními kombinujícími posílení příjmů i redukcí veřejných výdajů. V celé EU se mezi roky 2009 a 2012 podíl celkových příjmů vládních institucí na HDP zvýšil z 44,2 % na 45,4 % (a dosáhl tak úrovně roku 2000). Podíl veřejných výdajů v relaci k celkové výkonnosti ekonomiky se pak ve stejném období snížil bezmála o 2 p.b. na 49,4 % HDP. Dosažená relace výdajů však byla ve většině „mladších“ členských zemí (vyjma Slovenska, zemí Balkánu i Pobaltí) a prakticky u všech „starých“ členů EU (kromě Švédska) citelně nad úrovní platnou v počátku tisíciletí, kdy celkové veřejné výdaje v Unii nedosáhly ani 45 % HDP. Předstih dynamiky veřejných výdajů oproti růstu ekonomiky byl pro většinu zemí EU po roce 2000 charakteristickým jevem, tato disproporce se zvýraznila při prudkém propadu ekonomiky v roce 2009. mj. zvýšenou potřebou sociálních transferů (i v důsledků prudce rostoucí nezaměstnanosti).

Graf č. 5 Změna celkových příjmů a výdajů vládních institucí v relaci k HDP (vybrané evropské země, rozdíl mezi roky 2012 a 2009 v p.b.)*

* u Švýcarska srovnání let 2009 a 2011

Pramen: Eurostat

Fiskální konsolidace v letech 2010-2012 snížila objem vládních výdajů k HDP nejvíce v pobaltských a balkánských zemích a také Irsku...

...pokles absolutní výše vládních výdajů v Řecku zcela zastíněn prudkým propadem ekonomiky

Za poslední tři roky prohloubilo relativní rozpočtový schodek jen Dánsko

Obrovské rozdíly ve "velikosti" vládního sektoru v zemích EU stále přetrvávají...

Teprve v následujících letech, kdy se ve většině zemí obnovil mírný hospodářský růst, sáhl vládní sektor k významnějšímu omezení svých veřejných výdajů. Dělo se tak někdy i pod tlakem mezinárodních institucí, především u nejzadluženějších členů eurozóny, kterým byla poskytnuta finanční pomoc. Mezi lety 2009 a 2012 klesalo zastoupení veřejných výdajů na HDP nejvíce v pobaltských zemích a Irsku. Ve stejném období se snížily výdaje vládního sektoru dokonce i v absolutní výši v Portugalsku a Řecku, redukce veřejných výdajů zde však byla zčásti, resp. zcela zastíněna hlubším poklesem celkové výkonnosti ekonomiky. V posledních čtyřech letech téměř všechny země EU dospěly při různé relativní dynamice celkových veřejných příjmů i výdajů k mělkým rozpočtovým schodkům. Jediným státem, který v roce 2012 zaznamenal oproti roku 2009 hlubší schodek vládního sektoru, bylo Dánsko, které však jako jedna z malá zemí plnilo mezi roky 2009-2011 maastrichtské kritérium pro rozpočtové schodky.

Mezi evropskými zeměmi stále přetrvávají výrazné rozdíly v relativním rozsahu veřejných výdajů. Zatímco v Dánsku dosáhly v roce 2012 celkové výdaje vládního sektoru bezmála 60 % HDP, v Bulharsku jen mírně přesáhly jednu třetinu. Podobné disproporce lze mezi státy EU nalézt i na počátku předchozí dekády. Nadprůměrné relativní výdaje si dlouhodobě drží severské země. Francie. Belgie.

...jsou určeny především historickou tradicí, rozsahem poskytovaných veřejných služeb (a jim do značné míry odpovídajícím daňovým příjmům)

Větší relativní velikost vládního sektoru z nových členských zemí jen v Maďarsku a Slovinsku

Dlouhodobý růst podílu vládních výdajů na HDP ve Španělsku a Velké Británii

Relativní velikost vládního sektoru ČR patří k nejnižším ve střední Evropě, za poslední tři roky se však nesnížila

Nadprůměrné relativní výdaje si dlouhodobě drží severské země, Francie, Belgie, Rakousko, z chudších členů eurozóny pak Řecko a Itálie. „Mladší“ unijní státy se naopak dlouhodobě vyznačují převážně nižším podílem veřejných výdajů, pouze vlády Maďarska a Slovinska vydávají v relaci k celkovému výkonu ekonomiky podobně jako průměr zemí EU. Z velkých ekonomik eurozóny drží dlouhodobě nižší výdaje Německo (stabilně blízko 45 %). Naopak Španělsko a Velká Británie, jejichž veřejné výdaje na počátku tisíciletí nedosahovaly ani 40 % HDP, své relativní výdaje výrazně navýšily, a v roce 2012 se již blížily průměru zemí Eurozóny. Zajímavým vývojem prošlo Irsko, které v období silného hospodářského růstu v letech 2000-2006 dosahovalo nejnižších veřejných výdajů (31-34 % HDP) ze všech zemí eurozóny. Poté co bylo zasaženo hlubokou finanční krizí, prudce vzrostly v roce 2010 veřejné výdaje (až na 66 % HDP), jakož i deficit celého vládního sektoru (na historickou hodnotu v celém období fungování eurozóny: -31 % HDP). O dva roky později při mírném meziročním růstu ekonomiky a stále silném rozpočtovém deficitu (-7,6 % HDP) veřejné výdaje prudce poklesly na 42 % HDP (po Slovensku a Estonsku šlo o nejnižší hodnotu zemí eurozóny). Odhlédneme-li od roku 2003, pak se výdaje vládního sektoru v ČR dlouhodobě nacházely pod úrovní celé EU, a s výjimkou Slovenska byly nejnižší z celého středoevropského regionu. Česko však patřilo do nepočtené skupiny zemí, které mezi roky 2009 a 2012 prakticky nesnížily podíl svých veřejných výdajů na HDP. Relativní výši svých veřejných výdajů i jejich dlouhodobou dynamikou se Česku z celé EU nejvíce podobají její sousedé – Polsko a Německo.

